

Zapobieganie agresji i przemocy w szkole. Od badania do działania

Materiał konferencyjny

Agresja, przemoc i klimat szkoły w Gminie Czerwonak. Raport z badań

Opracowanie: dr Jakub Kołodziejczyk

Czerwonak, 2016-11-05

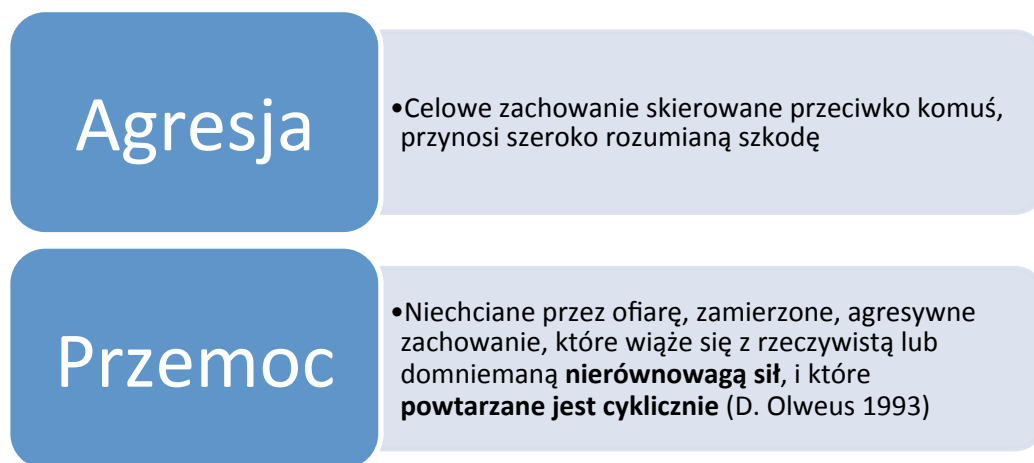
Wprowadzenie

W krajach europejskich, w tym Polsce, agresja i przemoc w szkołach są obecnym i widocznym problemem. Występowanie agresji i przemocy w szkole wiąże się nie tylko z bezpieczeństwem dzieci, ale także z konsekwencjami dla rozwoju psychicznego zarówno ofiar, jak i sprawców (Kaltiala-Heino i in. 2000), problemami w relacjach społecznych (Graham, Bellmore, Juvonen 2003), wpływem na wyniki edukacyjne (Glew i in. 2005). Prowadzenie skutecznych działań zapobiegających zachowaniom agresywnym i przemocy w szkole wymaga ciągłego gromadzenia informacji o skali zjawiska, dominujących i zmieniających się formach agresji i przemocy oraz skuteczności działań podejmowanych przez dorosłych. Informacje te pełnią podstawową funkcję dla określenia sposobu działania wobec agresji i przemocy (Espelage 2012).

Agresja i przemoc

Często termin *przemoc* używany jest jako synonim zachowania agresywnego. Jednak dla lepszego różnicowania sytuacji szkolnych i podejmowania skutecznych działań użyteczne wydaje się wprowadzenie rozróżnienia między pojęciami: *agresja* i *przemoc*. Współcześnie **agresja definiowana jest jako świadome i celowe zachowanie fizyczne lub werbalne, skierowane przeciwko komuś lub czemuś, zmierzające do wyrządzenia krzywdy lub szkody**. Charakterystyczna dla zachowań agresywnych jest równowaga w sile psychicznej lub fizycznej pomiędzy osobami. Ta równowaga oznacza, że druga osoba ma zbliżone możliwości zarówno, jeżeli chodzi o stosowanie zachowania agresywnego, jak i zdolność do skutecznej obrony. Natomiast **przemoc określana jest jako specyficzne zachowanie agresywne, o którym można mówić w wypadku nierównowagi sił, wtedy gdy osoba posiadająca przewagę fizyczną lub psychiczną używa jej przeciw osobie słabszej oraz zachowania te powtarzają się cyklicznie w dłuższej perspektywie**.

W analizie wykorzystano także podział na zachowania agresywne i przemoc. Zachowania agresywne traktowane są jako jednorazowe zachowanie skierowane przeciwko komuś lub czemuś i przynoszące szeroko rozumianą szkodę, natomiast za przemoc uznawane są zachowania agresywne charakteryzujące się cyklicznością (powtarzalnością) wobec tej samej osoby.

Rycina 1. Definicja zjawisk: agresja i przemoc.

Formy zachowań agresywnych

Istnieje wiele podziałów zachowań agresywnych odwołujących się do różnych kryteriów. W Raporcie uwzględniono pięć form zachowań agresywnych, których charakterystyki (poprzez wskazanie zachowań) zostały przedstawione niżej:

Agresja werbalna – przezywanie, wyśmiewanie, ośmieszanie, obrażanie, krzyczenie na kogoś

Agresja fizyczna – bicie, kopanie, popychanie

Agresja relacyjna – wpędzanie kogoś w kłopoty, odwracanie się do kogoś plecami, zacieśnianie kręgu, gdy ktoś próbuje się przyłączyć do grupy, rozgłaszanie plotek

Agresja elektroniczna - wyzywanie podczas rozmów na czacie, wysyłanie dokuczliwych, sprawiających przykrość SMS'ów, wysyłanie obraźliwych lub ośmieszających wiadomości za pomocą różnych komunikatorów (np. Messenger), komentowanie na forum internetowym czyichś wypowiedzi w sposób sprawiający przykrość

Agresja o podłożu seksualnym - żartowanie, komentowanie wypowiedzi w nieprzyjemny sposób, pokazywanie gestów o podłożu seksualnym, wyzywanie od gejów lub lesbijek, dotykanie, chwytywanie lub przyciąganie w sposób, który został odebrany jako niechciane zachowanie o podłożu seksualnym, używanie siły, żeby pocałować

Klimat szkoły

Drugim znaczącym elementem badania był klimat panujący w szkole z perspektywy uczniów. Klimat szkoły określany jest jako sposób spostrzegania przez nauczycieli i uczniów środowiska swojej pracy lub nauki oraz wpływ tej percepcji na ich zachowania¹. W przeprowadzonym badaniu uwzględnionych zostało sześć jego wymiarów:

Wymiar klimatu szkoły	Przykładowe pytania
Więź ze szkołą	Zazwyczaj chętnie idę do szkoły. Lubię nauczycieli, którzy uczą mnie w tym roku.
Znaczenie nauki	Oceny szkolne są dla mnie bardzo ważne. Myślę, że jest ważne, aby dobrze radzić sobie w szkole.
Relacje uczeń – uczeń	W mojej szkole ... uczniowie pomagają sobie nawzajem nawet wtedy, gdy nie są przyjaciółmi ... uczniowie zazwyczaj traktują się z szacunkiem
Relacje uczeń – nauczyciel	... lubią rozmawiać z uczniami ... traktują uczniów z szacunkiem ... chętnie wysłuchują pomysłów uczniów i je doceniają
Relacje uczeń – wychowawca	... dba o to, aby uczniowie w klasie lubili się ... pomaga nam rozwiązywać problemy i konflikty ... dodaje nam pewności siebie
Nauczanie nastawione na rozwój	... uznają, że uczniowie mogą popełniać błędy tak długo, jak długo się uczą ... chcą, żeby uczniowie zrozumieli temat, a nie żeby zapamiętali materiał
Nauczanie nastawione na wyniki	... najlepsi uczniowie cieszą się specjalnymi względami ... troszczą się tylko o dobrych uczniów

¹ Ostaszewski, K. (2012). Pojęcie klimatu szkoły w badaniach zachowań ryzykownych młodzieży. Edukacja, 120(4), 22–38.

Metodologia badania

Raport przygotowano na podstawie danych zgromadzonych w trakcie badań prowadzonych w drugiej połowie października 2016 roku.

W badaniu uczestniczyli uczniowie wszystkich szkół podstawowych i gimnazjów w Gminie Czerwonak. Łącznie ankietę wypełniło 1050 uczniów, w tym 676 ze szkół podstawowych i 374 z gimnazjów (Tab. 1 i 2). W badaniu w szkołach podstawowych uczestniczyli uczniowie klas IV, V i VI, natomiast w gimnazjach uczniowie klas I, II, i III.

Badania przeprowadzone zostały za pomocą ankiety elektronicznej wypełnianej przez uczniów w szkołach.

Tabela 1. Udział uczniów szkół podstawowych w grupie badanych.

	Częstość	Procent
SP Bolechowie	66	9,8
SP Czerwonaku	148	21,9
SP Kicinie	157	23,2
SP Koziegłowach	204	30,2
SP Owińskach	101	14,9
Ogółem	676	100,0

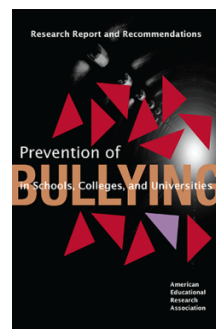
Tabela 2. Udział uczniów gimnazjów w grupie badanych.

	Częstość	Procent
Gimnazjum w Bolechowie	46	12,3
Gimnazjum w Czerwonaku	110	29,4
Gimnazjum w Koziegłowach	218	58,3
Ogółem	374	100,0

Szczegółowe informacje na temat struktury próby badanej znajdują się w aneksie.

Badanie zostało zaprojektowane zgodnie z rekomendacjami American Educational Research Association (AERA) z marca 2013 roku² dotyczącymi badania agresji i przemocy w szkole. Wśród nich wskazuje się, aby narzędzia służące do badania agresji i przemocy zawierały:

- Opis agresywnego zachowania.
- Różne formy zachowań agresywnych (fizyczne, werbalne).
- Częstotliwość występowania zachowań agresywnych.
- Określony czas wystąpienia zachowań agresywnych: semestr/rok.

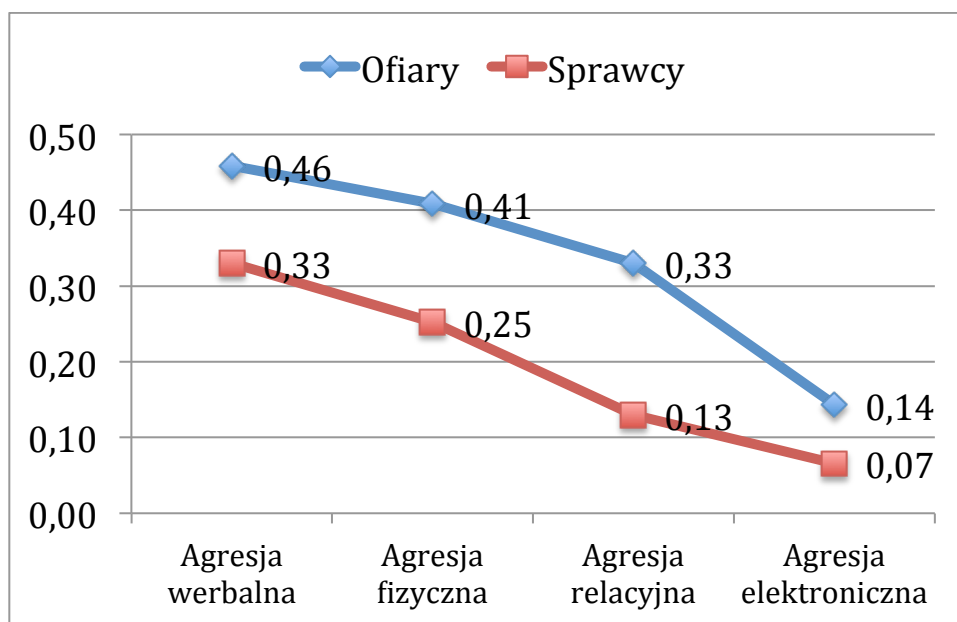

² <http://www.aera.net/Portals/38/docs/News%20Release/Prevention%20of%20Bullying%20in%20Schools,%20Colleges%20and%20Universities.pdf>

Częstotliwość występowania różnych formy zachowań agresywnych

Na podstawie odpowiedzi uczniów na pytania zawarte w ankiecie dotyczące bycia ofiarą i sprawstwa agresji obliczono indeksy dla poszczególnych form zachowania agresywnego. Podstawą dla budowy indeksów było prawdopodobieństwo (udział wystąpień tej formy agresji w liczbie przypadków) pozostania przez ucznia ofiarą lub sprawcą danej formy agresji. Z badań wynika, że:

- Ofiar zachowań agresywnych jest więcej niż sprawców agresji, dotyczy to wszystkich badanych form zachowań agresywnych.
- Dominują werbalne formy zachowań agresywnych zarówno w relacjach między uczniami.
- Prawie trzykrotnie więcej jest ofiar agresji relacyjnej niż sprawców tej formy agresji.

Wykres 1. Nasilenie form zachowań agresywnych agresji (uczniowie jako ofiary i sprawcy różnych form agresji) w szkołach podstawowych.

Spośród badanych form zachowań agresywnych najsilniej z pozostałymi koreluje agresja werbalna.

Tabela . Wiktyimizacja. Korelacje pomiędzy różnymi formami agresji.

Formy zachowania agresywnego	Agresja werbalna	Agresja fizyczna	Agresja relacyjna	Agresja elektroniczna
Agresja werbalna	1,000	,542**	,547**	,327**
Agresja fizyczna		1,000	,455**	,265**
Agresja relacyjna			1,000	,409**
Agresja elektroniczna				1,000

Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do sprawstwa agresji. Najsilniejsze korelacje są między agresją werbalną i innymi formami zachowań agresywnych.

Tabela . Sprawstwo agresji. Korelacje pomiędzy różnymi formami agresji.

Formy zachowania agresywnego	Agresja werbalna	Agresja fizyczna	Agresja relacyjna	Agresja elektroniczna
Agresja werbalna	1,000	,571**	,503**	,328**
Agresja fizyczna		1,000	,427**	,293**
Agresja relacyjna			1,000	,420**
Agresja elektroniczna				1,000

Przemoc rówieśnicza

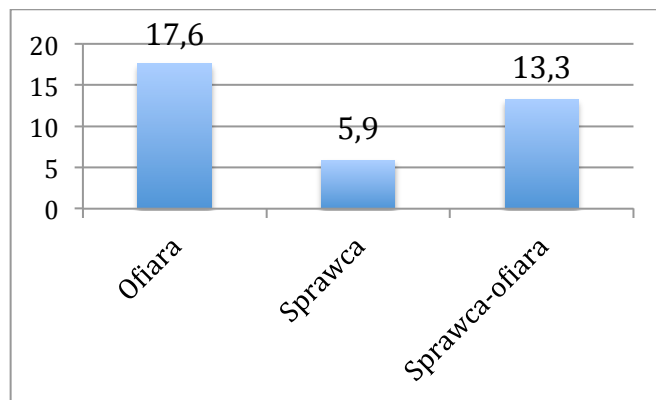
Prawie 30% uczniów szkół podstawowych wskazuje, że w ostatnim czasie było ofiarami dręczenia³ (przemocy) ze strony rówieśników. Połowie z nich sytuacja taka zdarzyła się jeden raz, pozostali wskazują na powtarzanie się tych sytuacji.

Nieco ponad 19% uczniów deklaruje, że byli sprawcami dręczenia innych uczniów. Dla większości z nich były to jednorazowe zdarzenia, a dla ponad 6% to powtarzające się zachowania.

Tabela 3. Odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące bycia ofiarą i sprawstwa dręczenia (przemocy).

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Jak często Ty sam byłeś(-aś) DRĘCZONY w szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	69.08% 467	15.24% 103	4.88% 33	3.40% 23	7.40% 50
Jak często Ty uczestniczyłeś(-aś) w DRĘCZENIU innego ucznia (innej uczennicy) lub uczniów szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	80.77% 546	12.87% 87	3.11% 21	1.48% 10	1.78% 12

W sytuacji przemocy rówieśniczej jako ofiary, sprawcy i sprawcy-ofiary, zaangażowanych jest 249 uczniów. Najliczniejszą grupę stanowią uczniowie, którzy wskazują, że byli ofiarami przemocy 17,6% (119 uczniów). Sprawcami przemocy ze strony rówieśników było 5,9% tj. 40 uczniów. 90 badanych (13,3) deklaruje, że byli zarówno sprawcami jak i ofiarami przemocy.

Wykres 2. Uczniowie zaangażowani w sytuacje przemocy rówieśniczej

³ W zadanym uczniom pytaniu „dręczenie” zostało opisane jako sytuacja w której: inny uczeń lub grupa uczniów mówi lub czyni innej osobie bardzo przykre, dokuczliwe rzeczy, gdy to powtarza się często i trudno się przed tym obronić. Uważamy, że nie jest dręceniem sytuacja, w której dwóch uczniów o podobne sile kłóci się lub bije się, a także gdy robi dowcipy w przyjacielski sposób.

Tabela 4. Ofiary, sprawcy i ofiary-sprawcy przemocy rówieśniczej ze względu na płeć.

		Chłopcy	Dziewczynki
Sprawcy	Licz.	27	13
	%	8,0%	3,8%
Ofiary	Licz.	58	61
	%	17,3%	17,9%
Sprawca-Ofiara	Licz.	66	24
	%	19,6%	7,1%

- Chłopcy częściej są sprawcami przemocy i ofiarami-sprawcami niż dziewczynki.
- Zbliżony odsetek chłopców i dziewczynek było ofiarami przemocy.

Tabela 5. Ofiary, sprawcy i ofiary-sprawcy przemocy rówieśniczej ze względu na poziom klas (IV, V, VI).

		Klasa IV	Klasa V	Klasa VI
Sprawcy	Licz.	5	17	18
	%	2,2%	8,7%	7,1%
Ofiary	Licz.	43	35	41
	%	18,9%	17,9%	16,1%
Sprawca-Ofiara	Licz.	30	32	28
	%	13,2%	16,4%	11,0%

- Widoczny jest wyraźny wzrost w klasach V i VI odsetka uczniów, którzy deklarują, że są sprawcami przemocy.
- Odsetek uczniów, którzy deklarują, że są ofiarami przemocy nieznacznie maleje w kolejnych klasach.

Reagowanie na agresję (oczami uczniów)

Reakcje uczniów

- Stawanie po stronie agresora jako najczęstszy sposób reagowania wskazało nieco ponad 3% uczniów.
- Ponad 57% uczniów jako najczęstszy sposób reagowania wskazuje podejmowanie próby przerwania sytuacji agresji, powstrzymanie agresora.
- Co dziesiąty uczeń nie reaguje na agresywne zachowania rówieśników.
- Prawie 30% uczniów twierdzi, że nie było sytuacji agresji.

Tabela 6. W jaki sposób najczęściej reagujesz gdy jesteś świadkiem, kiedy jeden uczeń(uczniowie) dokucza(ja) innemu uczniowi?

	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Próbuję przerwać sytuację, powstrzymuję agresora, mówię mu, żeby przestał, jeśli trzeba zajmuję się pokrzywdzonym, rozmawiam z nim pocieszam go/ją, albo idę do nauczyciela i mówię mu, co się wydarzyło	387	57,2	57,2	57,2
Nic nie zrobię, przyglądam się lub odchodzę.	76	11,2	11,2	68,5
Śmieję się, dopinguję silniejszego lub dołączam do silniejszego i zaczynam dokuczać	21	3,1	3,1	71,6
Nie było takich sytuacji.	192	28,4	28,4	100,0
Ogółem	676	100,0	100,0	

Reakcje nauczycieli

- Zdaniem uczniów najczęściej nauczyciele reagują na zachowania agresywne uczniów rozmową i próbą rozwiązania konfliktu (55%).
- Moralizowanie jako najczęstszy sposób reagowania wskazało 12% uczniów. Podobny odsetek uczniów dostrzega karanie jako najczęstszą reakcję nauczycieli.
- Na brak reakcji ze strony nauczycieli wskazuje 7,5% uczniów.

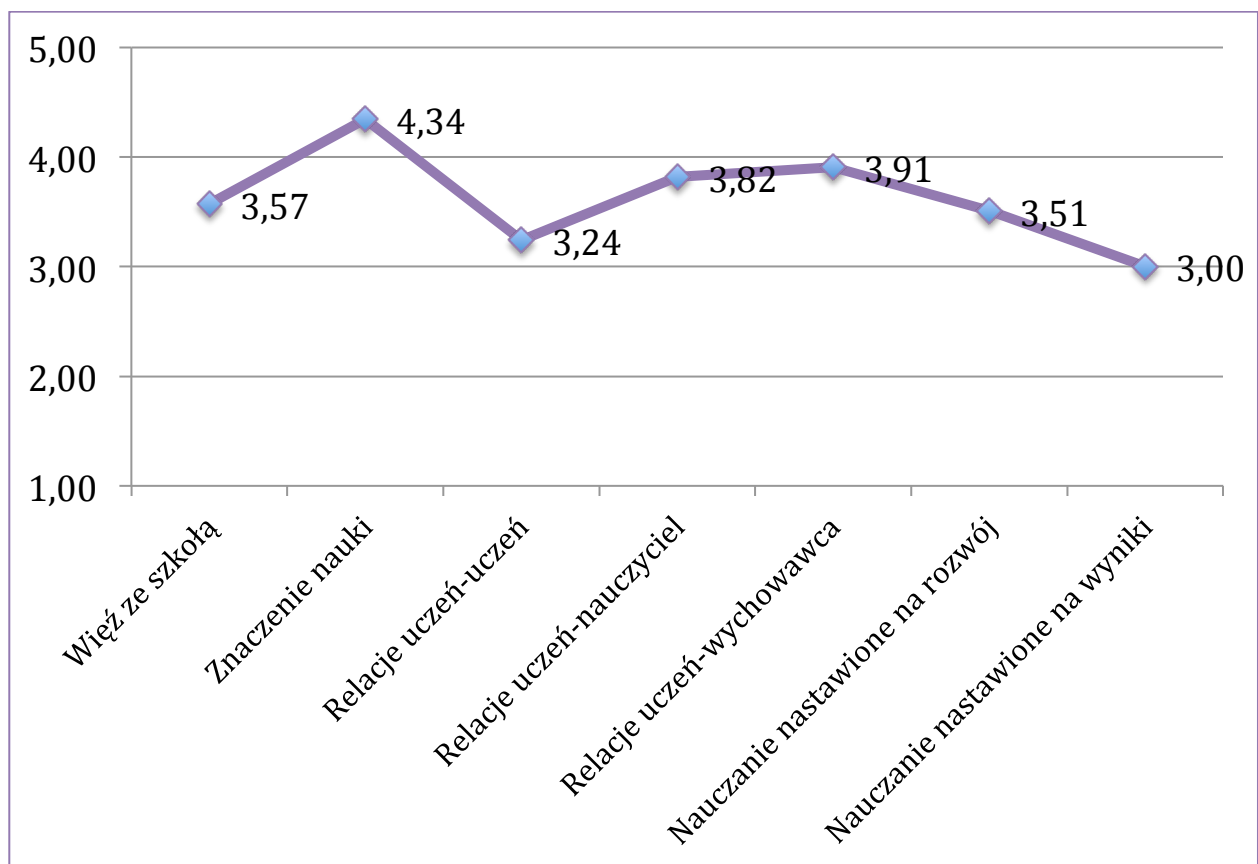
Tabela 7. W jaki sposób najczęściej reagują nauczyciele gdy są świadkami agresywnego zachowania jakiegoś ucznia(-nicy) wobec innego ucznia?

	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Rozmawiają, próbują rozwiązać konflikt, wyjaśnić sytuację i znaleźć porozumienie	370	54,7	54,7	54,7
Widzą lub słyszą agresywne zachowania/wypowiedzi ale nie reagują	51	7,5	7,5	62,3
Mówią, że nie wolno zachowywać się agresywnie wobec kogokolwiek, że jest to zachowanie niegodne	80	11,8	11,8	74,1
Karzą agresora lub groza ukaraniem za złamanie zasad obowiązujących w szkole	79	11,7	11,7	85,8
Nie było takich sytuacji.	96	14,2	14,2	100,0
Ogółem	676	100,0	100,0	

Klimat szkoły

Uczniowie

- Najwyżej przez uczniów oceniany jest klimat szkoły związany z postrzeganiem ważnej roli, jaką odgrywa uczenie się (nauka). W tym kontekście słabiej rozwinięta jest więź ze szkołą.
- Spośród trzech rodzajów więzi społecznych najbardziej pozytywnie uczniowie oceniają swoje relacje z wychowawcą klasy, najniżej relacje pomiędzy uczniami.
- Spośród dwóch nastawień na uczenie się, bardziej pozytywny klimat związany jest z nastawieniem na rozwój niż nastawianiem na wyniki (nastawienie na wyniki rozumiane jest jako sytuacja, w której tylko nieliczna grupa może osiągnąć sukces).

Wykres 4. Średnia wyników dla badanych wymiarów klimatu szkoły w opiniach uczniów.

Wymiar klimatu szkoły nauczanie nastawione na rozwój najsilniej pozytywnie koreluje z pozostałymi wymiarami.

Tabela . Korelacje między badanymi wymiarami klimatu szkoły.

Wymiary klimatu szkoły	Więź ze szkołą	Znaczenie nauki	Relacje uczeń-uczeń	Relacje uczeń-nauczyciel	Relacje uczeń-wychowawca	Nauczanie nastawione na rozwój	Nauczanie nastawione na wyniki
Więź ze szkołą	1,000	,447**	,223**	,272**	,297**	,200**	,045
Znaczenie nauki		1,000	,170**	,285**	,308**	,204**	,082**
Relacje uczeń-uczeń			1,000	,398**	,337**	,343**	,165**
Relacje uczeń-nauczyciele				1,000	,541**	,554**	,148**
Relacje uczeń-wychowawca					1,000	,438**	,103**
Nauczanie nastawione na rozwój						1,000	,198**
Nauczanie nastawione na wyniki							1,000

Związek między wymiarami klimatu szkoły a deklarowanym byciem ofiarą lub sprawcą przemocy

Większość badanych wymiarów klimatu szkoły ujemnie koreluje z przemocą. Oznacza to, że im wyższe wyniki na skalach wymiaru klimatu tym mniej uczniów, którzy są ofiarami i sprawcami przemocy.

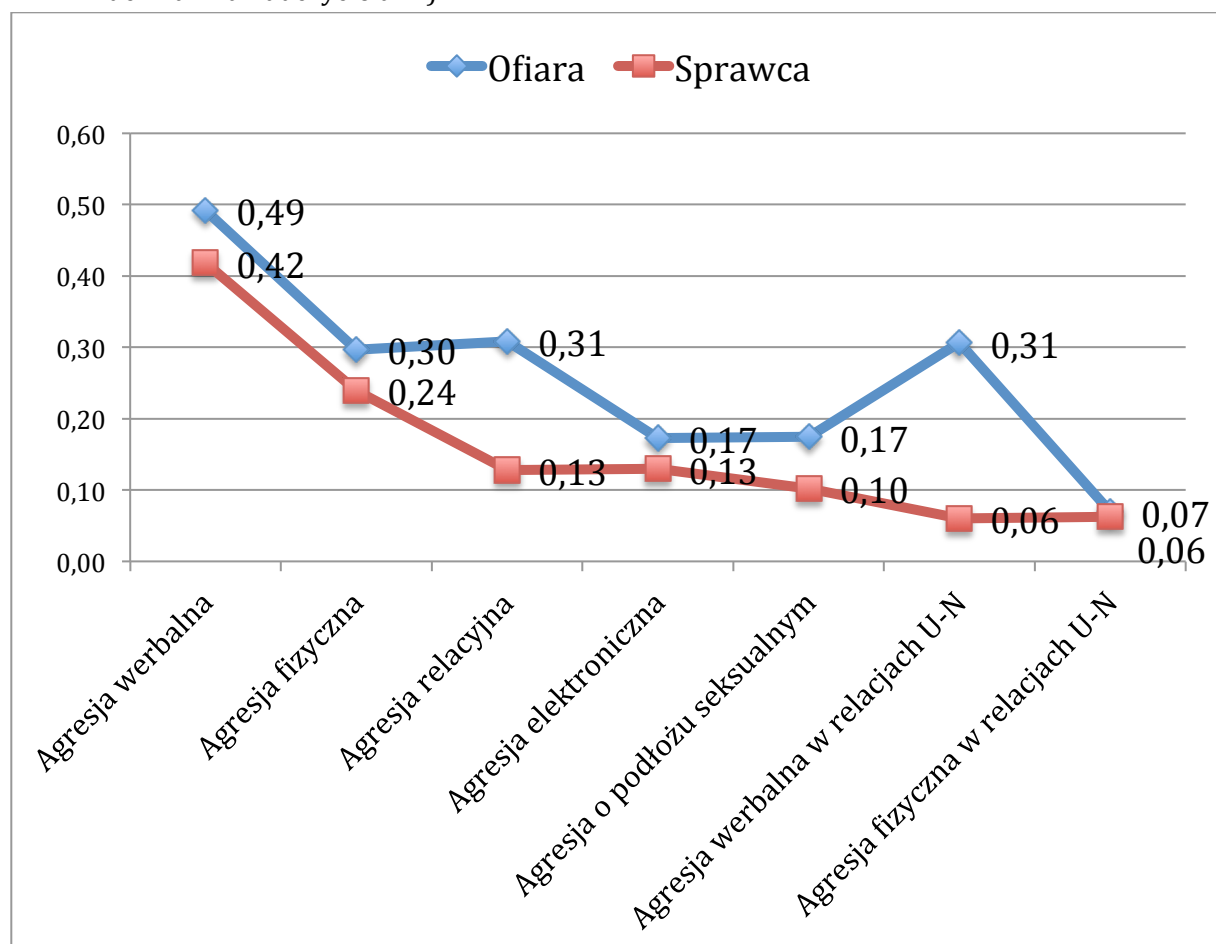
Tabela . Korelacje między wymiarami klimatu szkoły i byciem ofiarą lub sprawcą agresji.

Wymiary klimatu szkoły	Ofiara	Sprawca
Więź ze szkołą	-,090**	-,162**
Znaczenie nauki	-,067	-,175**
Relacje uczeń-uczeń	-,176**	-,184**
Relacje uczeń-nauczyciele	-,160**	-,166**
Relacje uczeń-wychowawca	-,148**	-,164**
Nauczanie nastawione na rozwój	-,162**	-,151**
Nauczanie nastawione na wyniki	,007	-,045

Częstotliwość występowania różnych formy zachowań agresywnych

Na podstawie odpowiedzi uczniów na pytania zawarte w ankiecie dotyczące bycia ofiarą i sprawstwa agresji obliczono indeksy dla poszczególnych form zachowania agresywnego. Podstawą dla budowy indeksów było prawdopodobieństwo (udział wystąpień tej formy agresji w liczbie przypadków) pozostania przez ucznia ofiarą lub sprawcą danej formy agresji. Z badań wynika, że:

- Dominują werbalne formy zachowań agresywnych zarówno w relacjach między uczniami jak i między uczniami a nauczycielami.
- Prawie trzykrotnie większe jest nasilenie doświadczenia uczniów bycia ofiarą niż sprawcą agresji relacyjnej (między uczniami) i pięciokrotnie agresji werbalnej (między uczniami a nauczycielami).

Wykres 1. Nasilenie form zachowań agresywnych agresji (uczniowie jako ofiary i sprawcy różnych form agresji) w szkołach podstawowych.

Przemoc rówieśnicza

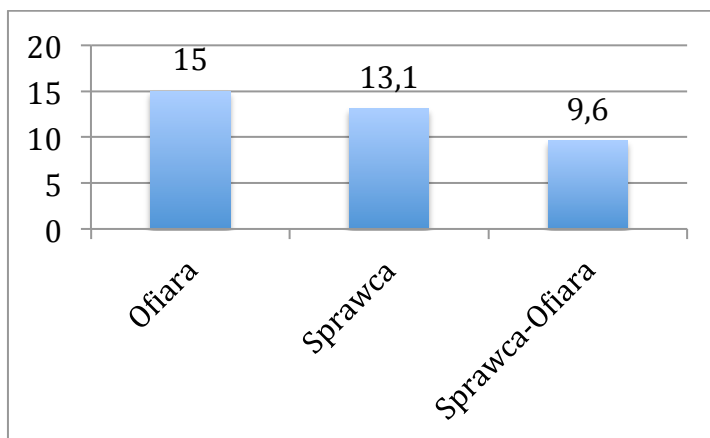
Nieco ponad 24 % uczniów gimnazjów wskazuje, że w ostatnim czasie było ofiarami dręczenia⁴ (przemocy) ze strony rówieśników. Niespełna 10% z nich sytuacja taka zdarzyła się jeden raz, pozostali wskazują na powtarzanie się tych sytuacji, w tym 8,6% zdarzyło się to cztery razy lub więcej.

Prawie 23% uczniów deklaruje, że byli sprawcami dręczenia innych uczniów. Dla połowy z nich były to jednorazowe zdarzenia, dla pozostałych to powtarzające się zachowania.

Tabela 8. Odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące bycia ofiarą i sprawstwa dręczenia (przemocy).

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Jak często Ty sam byłeś(-aś) DRĘCZONY w szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	282 75,4%	36 9,6%	16 4,3%	8 2,1%	32 8,6%
Jak często Ty uczestniczyłeś(-aś) w DRĘCZENIU innego ucznia (innej uczennicy) lub uczniów szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	289 77,3%	43 11,5%	14 3,7%	4 1,1%	24 6,4%

W sytuacji przemocy rówieśniczej jako ofiary, sprawcy i sprawcy-ofiary, zaangażowanych jest 141 uczniów. Najliczniejszą grupę stanowią uczniowie, którzy wskazują, że byli ofiarami 15% (56 uczniów). Sprawcami przemocy było 13,1% (tj. 49) uczniów. 9,6% (36) badanych deklaruje, że byli zarówno sprawcami jak i ofiarami przemocy.

Wykres 2. Uczniowie zaangażowani w sytuacje przemocy rówieśniczej

⁴ W zadanym uczniom pytaniu „dręczenie” zostało opisane jako sytuacja w której: inny uczeń lub grupa uczniów mówi lub czyni innej osobie bardzo przykre, dokuczliwe rzeczy, gdy to powtarza się często i trudno się przed tym obronić. Uważamy, że nie jest dręceniem sytuacja, w której dwóch uczniów o podobne sile kłóci się lub bije się, a także gdy robi dowcipy w przyjacielski sposób.

Tabela 2. Ofiary, sprawcy i ofiary-sprawcy przemocy rówieśniczej ze względu na płeć.

		Kobiety	Mężczyźni	
Sprawcy	Licz.	17	32	• Chłopcy częściej są sprawcami agresji i ofiarami-sprawcami niż dziewczynki.
	%	10,1%	15,6%	
Ofiary	Licz.	31	25	• Dziewczynki częściej niż chłopcy są ofiarami przemocy.
	%	18,3%	12,2%	
Sprawca-Ofiara	Licz.	10	26	
	%	5,9%	12,7%	

Tabela 3. Ofiary, sprawcy i ofiary-sprawcy przemocy rówieśniczej ze względu na poziom klas (I, II, III).

- Odsetek uczniów, którzy deklarują, że są sprawcami przemocy oraz sprawcami i ofiarami rośnie w kolejnych klasach.
- Na kolejnych poziomach klas zmniejsza się odsetek uczniów deklarujących bycie ofiarą przemocy.

		Klasa I	Klasa II	Klasa III
Sprawcy	Licz.	1	21	27
	%	1,6%	14,4%	16,4%
Ofiary	Licz.	12	24	20
	%	19,0%	16,4%	12,1%
Sprawca-Ofiara	Licz.	2	15	19
	%	3,2%	10,3%	11,5%

Reagowanie na agresję (oczami uczniów)

Reakcje uczniów

- Stawanie po stronie agresora jako najczęstszy sposób reagowania wskazało nieco ponad 7,5% uczniów.
- Ponad 41% uczniów jako najczęstszy sposób reagowania wskazuje podejmowanie próby przerwania sytuacji agresji, powstrzymanie agresora.
- Co piąty uczeń nie reaguje na agresywne zachowania rówieśników.
- 30% uczniów twierdzi, że nie było sytuacji agresji.

Tabela . W jaki sposób najczęściej reagujesz gdy jesteś świadkiem, kiedy jeden uczeń(uczniowie) dokucza(ja) innemu uczniowi?

	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Próbuję przerwać sytuację, powstrzymuję agresora, mówię mu, żeby przestał, jeśli trzeba zajmuję się pokrzywdzonym, rozmawiam z nim pocieszam go/ją, albo idę do nauczyciela i mówię mu, co się wydarzyło	152	40,6	40,6	40,6
Nic nie zrobię, przyglądam się lub odchodzę.	79	21,1	21,1	61,8
Śmieję się, dopinguję silniejszego lub dołączam do silniejszego i zaczynam dokuczać	28	7,5	7,5	69,3
Nie było takich sytuacji.	115	30,7	30,7	100,0
Ogółem	374	100,0	100,0	

Reakcje nauczycieli

- Zdaniem uczniów najczęściej nauczyciele reagują na zachowania agresywne uczniów rozmową i próbą rozwiązania konfliktu (45%).
- Moralizowanie jako najczęstszy sposób reagowania wskazało 17% uczniów. Podobny odsetek (15%) uczniów dostrzega karanie jako najczęstszą reakcję nauczycieli.
- Na brak reakcji ze strony nauczycieli wskazuje ponad 10% uczniów.

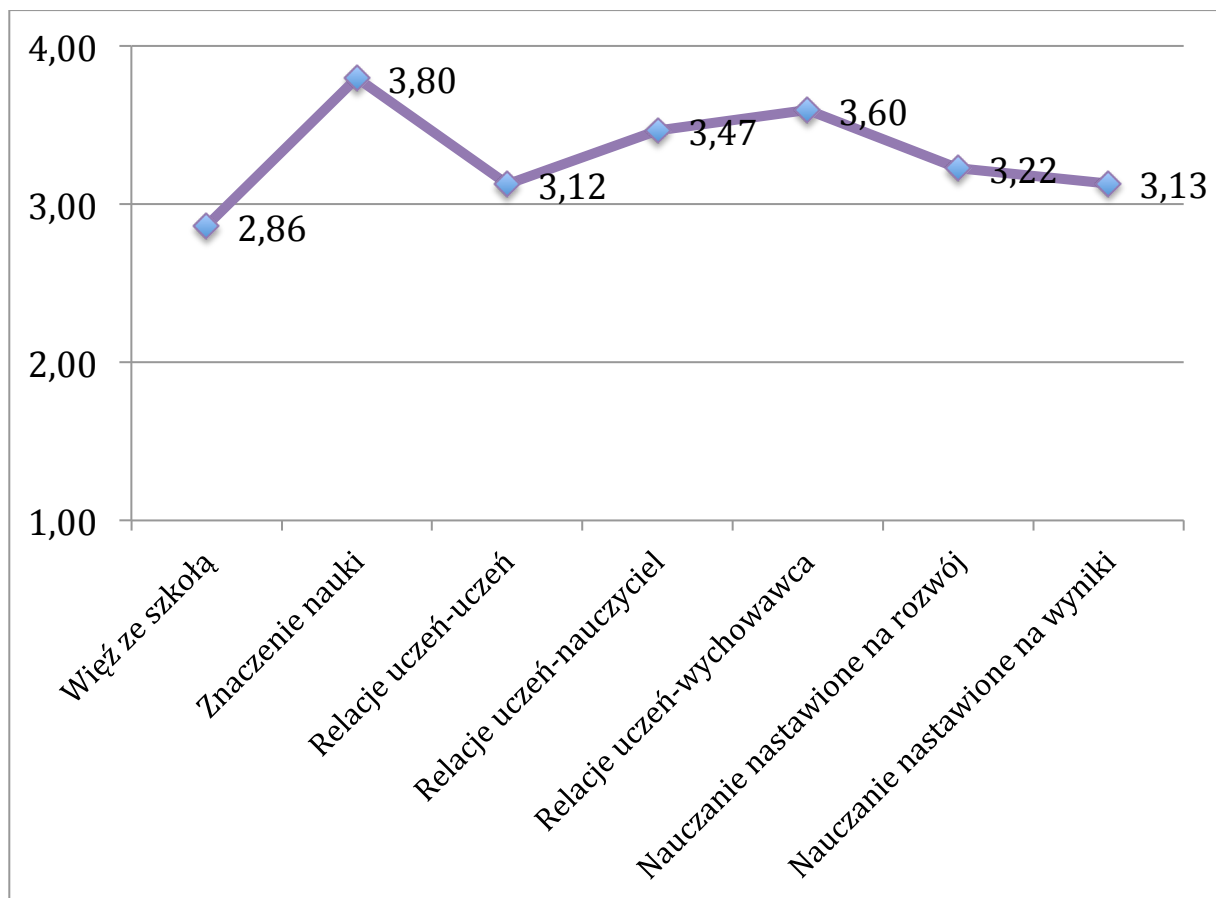
W jaki sposób najczęściej reagują nauczyciele gdy są świadkami agresywnego zachowania jakiegoś ucznia(-nicy) wobec innego ucznia?

	Częstość	Procent	Procent ważnych	Procent skumulowany
Rozmawiają, próbują rozwiązać konflikt, wyjaśnić sytuację i znaleźć porozumienie	169	45,2	45,2	45,2
Widzą lub słyszą agresywne zachowania/wypowiedzi ale nie reagują	39	10,4	10,4	55,6
Mówią, że nie wolno zachowywać się agresywnie wobec kogokolwiek, że jest to zachowanie niegodne	62	16,6	16,6	72,2
Karzą agresora lub groza ukaraniem za złamanie zasad obowiązujących w szkole	56	15,0	15,0	87,2
Nie było takich sytuacji.	48	12,8	12,8	100,0
Ogółem	374	100,0	100,0	

Klimat szkoły

Uczniowie

- Najwyżej przez uczniów oceniany jest klimat szkoły związany z postrzeganiem ważnej roli, jaką odgrywa uczenie się (nauka). Jednocześnie słabo rozwinięta jest więź ze szkołą.
- Spośród trzech rodzajów więzi społecznych najbardziej pozytywnie uczniowie oceniają swoje relacje z wychowawcą klasy. Najmniej korzystnie swoje relacje z rówieśnikami.
- Oba uwzględnione w badaniu nastawienia na uczenie się, mają podobny wynik. Należy pamiętać, że nastawienie na wynik ma pejoratywne znaczenie polegające na wzmacnianiu rywalizacji i ograniczaniu liczby uczniów, którzy mogą osiągnąć sukces.

Wykres 4. Średnia wyników dla badanych wymiarów klimatu szkoły w opiniach uczniów.

Korelacje pomiędzy badanymi wymiarami klimatu szkoły są na poziomie niskim lub średnim. Na tym tle zwraca uwagę wysoka korelacja między *relacjami uczeń-nauczyciele* a *nauczaniem nastawionym na rozwój*.

Tabela . Korelacje między badanymi wymiarami klimatu szkoły.

Wymiary klimatu szkoły	Więź ze szkołą	Znaczenie nauki	Relacje uczeń-uczeń	Relacje uczeń-nauczyciel	Relacje uczeń-wychowawca	Nauczanie nastawione na rozwój	Nauczanie nastawione na wyniki
Więź ze szkołą	1,000	,373**	,223**	,323**	,207**	,257**	-,006
Znaczenie nauki		1,000	,196**	,296**	,187**	,291**	,041
Relacje uczeń-uczeń			1,000	,400**	,311**	,354**	,113**
Relacje uczeń-nauczyciele				1,000	,409**	,639**	,009
Relacje uczeń-wychowawca					1,000	,373**	,069
Nauczanie nastawione na rozwój						1,000	,088*
Nauczanie nastawione na wyniki							1,000

Związek między wymiarami klimatu szkoły a deklarowanym byciem ofiarą lub sprawcą przemy

Korelacje pomiędzy wiktylizacją i sprawstwem przemy są na niskim poziomie (por. Tabela). To, co zwraca uwagę to fakt, że pierwszych sześć wymiarów klimatu szkoły ma kowariancję ujemną (oznacza to, że wyższy wynik na skali klimatu szkoły łączy się z niższym wynikiem na skali wiktylizacji i sprawstwa przemy). Jedyne przypadek kowariancji dodatniej (wyższy wynik w jednej skali wiąże się z wyższym wynikiem w drugiej) dotyczy wymiaru klimatu szkoły *nauczania nastawionego na wyniki*.

Tabela . Korelacje między wymiarami klimatu szkoły i byciem ofiarą lub sprawcą agresji.

Wymiary klimatu szkoły	Ofiara	Sprawca
Więź ze szkołą	-,010	-,196**
Znaczenie nauki	-,023	-,109*
Relacje uczeń-uczeń	-,087*	-,098*
Relacje uczeń-nauczyciele	-,038	-,190**
Relacje uczeń-wychowawca	-,092*	-,210**
Nauczanie nastawione na rozwój	-,041	-,145**
Nauczanie nastawione na wyniki	,043	,057

ANEKS

Wiktymizacja

W tabeli poniżej przedstawiono listę zdarzeń, które mogły zaistnieć się w szkole. Dla każdego z poniższych stwierdzeń zaznacz jak wiele razy zdarzyły Ci się poniższe sytuacje w szkole w ciągu OSTATNICH 30 DNI:

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Inny/a uczeń(-nnica) przezywał(-a) mnie	44.02% 302	20.12% 138	10.20% 70	5.39% 37	20.26% 139
Inny/a uczeń(-nnica) wyśmiewał(a) mnie	55.69% 382	18.66% 128	7.00% 48	5.39% 37	13.27% 91
Inny/a uczeń(-nnica) obrażał(a) mnie lub kogoś z mojej rodziny	63.27% 434	15.60% 107	5.54% 38	3.64% 25	11.95% 82
Inny/a uczeń(-nnica) uderzył(a) mnie	57.43% 394	17.35% 119	8.89% 61	4.66% 32	11.66% 80
Inny/a uczeń(-nnica) kopnął(-ęła) mnie	57.29% 393	20.41% 140	7.00% 48	4.08% 28	11.22% 77
Inny/a uczeń(-nnica) popchnął(-ęła) mnie	44.17% 303	24.05% 165	12.83% 88	5.10% 35	13.85% 95
Inny/a uczeń(-nnica) skrzywdził(a) mnie fizycznie w inny sposób	77.26% 530	9.91% 68	4.66% 32	2.48% 17	5.69% 39
Inny/a uczeń(-nnica) próbował(a) wpędzić mnie w kłopoty	66.62% 457	16.62% 114	6.56% 45	3.06% 21	7.14% 49
Inny/a uczeń(-nnica) starał(a) się, żeby moi przyjaciele zwrócili się przeciwko mnie	64.14% 440	17.64% 121	5.25% 36	3.21% 22	9.77% 67
Grupa uczniów odwracała się plecami lub zacieśniała krąg, gdy próbowałeś(-aś) się do nich przyłączyć	74.34% 510	13.27% 91	4.08% 28	2.77% 19	5.54% 38
Inny/a uczeń(-nnica) rozgłaszał(a) plotki na mój temat	63.27% 434	18.66% 128	7.14% 49	3.35% 23	7.58% 52
Inny/a uczeń(-nnica) wyzywał(a) mnie, kiedy rozmawiałem(-am) na czacie	81.78% 561	9.48% 65	3.94% 27	1.90% 13	2.92% 20
Inny/a uczeń(-nnica) wysłał(a) do mnie SMS'a, którym mi dokuczył, sprawił przykrość lub wystraszył	85.57% 587	8.75% 60	1.90% 13	1.31% 9	2.48% 17
Inny/a uczeń(-nnica) wysłał(a) mi wiadomości przez komunikator (np. Messenger), które obrażały lub ośmieszały mnie	87.32% 599	6.71% 46	1.60% 11	1.46% 10	2.92% 20
Inny/a uczeń(-nnica) komentował(a) moje wypowiedzi na forum internetowym w taki sposób, że sprawił mi przykrość/wystraszył mnie	87.32% 599	7.00% 48	2.19% 15	1.31% 9	2.19% 15

Sprawstwo agresji

W tabeli poniżej przedstawiono listę zdarzeń, które mogły przydarzyć się w szkole. Dla każdego z poniższych stwierdzeń zaznacz jak wiele razy zdarzyło Ci się robić je innym w ciągu OSTATNICH 30 DNI.

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Przezywałem(-am) innego ucznia(-nicy)	57.35% 390	24.41% 166	6.47% 44	3.97% 27	7.79% 53
Wyśmiewałem(-am) się z innego ucznia(-nicy)	65.44% 445	20.29% 138	6.91% 47	1.76% 12	5.59% 38
Obraziłem(-am) innego ucznia(-nicę) lub jego/jej bliskich	77.94% 530	13.53% 92	3.24% 22	2.21% 15	3.09% 21
Uderzyłem(-am) innego ucznia(-nicę)	72.94% 496	13.09% 89	6.47% 44	1.76% 12	5.74% 39
Kopnąłem(-am) innego ucznia(-nicę)	74.56% 507	14.85% 101	4.26% 29	1.91% 13	4.41% 30
Popchnąłem(-am) innego ucznia(-nicę)	64.71% 440	21.76% 148	4.41% 30	3.09% 21	6.03% 41
Skrzywdziłem(-am) innego ucznia(-nicę) fizycznie w inny sposób	86.47% 588	7.79% 53	1.91% 13	1.47% 10	2.35% 16
Próbowałem(-am) wpędzić innego(-nicę) ucznia w kłopoty	89.12% 606	5.74% 39	1.62% 11	0.59% 4	2.94% 20
Starałem(-am) się, żeby przyjaciele innego ucznia(-nicy) zwrócili się przeciwko niemu/niej	88.68% 603	6.32% 43	1.76% 12	1.18% 8	2.06% 14
Odwracałem się plecami lub zacieśniałem(-am) krąg, gdy jakiś uczeń(-nnica) próbował(a) się do nas przyłączyć	85.15% 579	8.68% 59	2.65% 18	0.74% 5	2.79% 19
Rozgłaszałem(-am) plotki na temat innego ucznia(-nicy)	84.56% 575	10.74% 73	1.32% 9	1.47% 10	1.91% 13
Wyzywałem(-am) innego ucznia(-nicę), rozmawiając na czacie	91.03% 619	5.74% 39	0.88% 6	0.59% 4	1.76% 12
Wysyłałem(-am) SMS-y, żeby dokuczyć/sprawić przykrość/wystraszyć innego ucznia	94.41% 642	2.35% 16	1.91% 13	0.59% 4	0.74% 5
Wysyłałem(-am) wiadomości przez komunikator (np. Messenger), aby innego ucznia obrazić/wystraszyć	93.38% 635	3.68% 25	0.88% 6	0.88% 6	1.18% 8
Komentowałem(-am) wypowiedzi na forum internetowym, żeby ośmieszyć/sprawić przykrość/wystraszyć innego ucznia	94.56% 643	2.35% 16	0.88% 6	1.03% 7	1.18% 8

DREŹCZENIE polega na tym, że inny uczeń lub grupa uczniów mówi lub czyni innej osobie bardzo przykre, dokuczliwe rzeczy, gdy to powtarza się często i trudno się przed tym obronić. Uważamy, że nie jest dręczeniem sytuacja, w której dwóch uczniów o podobne sile kłóci się lub bije się, a także gdy robi dowcipy w przyjacielski sposób.

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Jak często Ty sam byłeś(-aś) DREŹCZONY w szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	69.08% 467	15.24% 103	4.88% 33	3.40% 23	7.40% 50
Jak często Ty uczestniczyłeś(-aś) w DREŹCZENIU innego ucznia (innej uczennicy) lub uczniów szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	80.77% 546	12.87% 87	3.11% 21	1.48% 10	1.78% 12

W jaki sposób najczęściej reagujesz gdy jesteś świadkiem, kiedy jeden uczeń(uczniowie) dokucza(ją) innemu uczniowi?

Odpowiedzi do wyboru	Odpowiedzi
Próbuję przerwać sytuację, powstrzymuję agresora, mówię mu, żeby przestał, jeśli trzeba zajmuję się.	57.25% 387
Nic nie zrobię, przyglądam się lub odchodzę.	11.24% 76
Śmieję się, dopinguję silniejszego lub dołączam do silniejszego i zaczynam dokuczać.	3.11% 21
Nie było takich sytuacji.	28.40% 192

W jaki sposób najczęściej reagują nauczyciele gdy są świadkami agresywnego zachowania jakiegoś ucznia(-nicy) wobec innego ucznia?

Odpowiedzi do wyboru	Odpowiedzi
Rozmawiają, próbują rozwiązać konflikt, wyjaśnić sytuację i znaleźć porozumienie.	54.73% 370
Widzą lub słyszą agresywne zachowania/wypowiedzi ale nie reagują.	7.54% 51
Mówią, że nie wolno zachowywać się agresywnie wobec kogokolwiek, że jest to zachowanie niegodne.	11.83% 80
Karzą agresora lub grożą ukaraniem za złamanie zasad obowiązujących w szkole.	11.69% 79
Nie było takich sytuacji.	14.20% 96

Poniżej znajduje się lista stwierdzeń na temat Twoich nauczycieli i Twojej szkoły. Przeczytaj uważnie każde z nich i zastanów się, w jakim stopniu są one prawdziwe lub nieprawdziwe. W mojej szkole (...)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Bicie się z innymi jest najlepszym sposobem na rozwiązanie problemów	77.07% 521	12.43% 84	6.36% 43	0.89% 6	3.25% 22
Uderzenie kogoś, kto dla zabawy ośmiesza mnie, jest w porządku	74.11% 501	14.64% 99	5.92% 40	1.78% 12	3.55% 24
Musisz się bić, żeby inni (koledzy/koleżanki) nie pomyśleli, że jesteś słaby	81.95% 554	9.91% 67	4.44% 30	1.63% 11	2.07% 14
Bicie się jest w porządku	81.07% 548	9.17% 62	5.47% 37	1.63% 11	2.66% 18

Poniżej znajduje się lista stwierdzeń na temat Twoich nauczycieli i Twojej szkoły. Przeczytaj uważnie każde z nich i zastanów się, w jakim stopniu są one prawdziwe lub nieprawdziwe. W mojej szkole (...)

	Całkowicie nieprawdziwe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
Z własnej woli wykonuję dodatkowe zadania w szkole.	9.63% 67	10.63% 74	26.58% 185	22.70% 158	30.46% 212
Lubię nauczycieli, którzy uczą mnie w tym roku.	4.74% 33	7.33% 51	19.68% 137	27.59% 192	40.66% 283
Lubię szkołę.	15.23% 106	12.36% 86	25.00% 174	21.41% 149	26.01% 181
Zazwyczaj chętnie idę do szkoły.	12.93% 90	15.95% 111	25.00% 174	22.13% 154	23.99% 167
Lubię przedmioty, których uczę się w tym roku.	4.74% 33	9.20% 64	22.99% 160	29.17% 203	33.91% 236
Oceny szkolne są dla mnie bardzo ważne.	2.87% 20	3.74% 26	12.79% 89	19.68% 137	60.92% 424
Myślę, że jest ważne, aby dobrze radzić sobie w szkole.	3.59% 25	3.16% 22	12.36% 86	22.27% 155	58.62% 408
Nauka w szkole pomoże mi osiągnąć moje cele życiowe.	3.16% 22	4.89% 34	11.21% 78	18.53% 129	62.21% 433
Jeśli chcę osiągnąć sukces, muszę się dobrze uczyć.	2.87% 20	3.45% 24	8.48% 59	19.54% 136	65.66% 457

W mojej szkole	Całkowicie nieprawdziwe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
... uczniowie zazwyczaj traktują się z szacunkiem	11.96% 80	15.84% 106	37.97% 254	19.43% 130	14.80% 99
...uczniowie ufają sobie nawzajem	8.82% 59	22.42% 150	31.39% 210	22.72% 152	14.65% 98
... uczniowie zawierają przyjaźnie z kolegami/ koleżankami z innych klas	7.04% 47	11.68% 78	20.51% 137	25.15% 168	35.63% 238
... uczniowie pomagają sobie nawzajem nawet wtedy, gdy nie są przyjaciółmi	14.50% 97	20.18% 135	27.95% 187	20.63% 138	16.74% 112
... tylko nieliczni uczniowie są nagradzani za pracę	25.49% 168	20.79% 137	20.33% 134	15.33% 101	18.06% 119
... najlepsi uczniowie cieszą się specjalnymi względami	19.27% 127	16.84% 111	25.19% 166	17.75% 117	20.94% 138
... uczniowie muszą ciężko pracować na dobrą ocenę	7.63% 51	7.93% 53	17.66% 118	21.71% 145	45.06% 301
Nauczyciele z mojej szkoły (...)					
... lubią rozmawiać z uczniami	8.48% 56	6.67% 44	16.97% 112	25.45% 168	42.42% 280
... traktują uczniów z szacunkiem	6.97% 46	5.00% 33	16.06% 106	23.33% 154	48.64% 321
... chętnie wysłuchują pomysłów uczniów i je doceniają	6.72% 44	6.56% 43	16.79% 110	26.41% 173	43.51% 285
... mają zaufanie do uczniów	6.84% 45	8.66% 57	22.04% 145	26.60% 175	35.87% 236
... troszczą się indywidualnie o każdego ucznia	10.55% 69	13.61% 89	20.34% 133	23.55% 154	31.96% 209
... myślą, że ważniejsze jest to, ile kto się uczy niż to, jakie stopnie dostaje	14.46% 95	15.53% 102	25.11% 165	19.48% 128	25.42% 167
... wierzą w to, że każdy uczeń jest w stanie się nauczyć	7.63% 50	5.65% 37	11.91% 78	20.92% 137	53.89% 353
... są przekonani, że zrozumienie zadania jest ważniejsze niż udzielenie dobrej odpowiedzi	14.09% 92	13.48% 88	24.81% 162	24.66% 161	22.97% 150
... uznają, że uczniowie mogą popełniać błędy tak długo, jak długo się uczą	19.48% 128	15.83% 104	20.24% 133	18.42% 121	26.03% 171
... chcą, żeby uczniowie zrozumieli temat, a nie żeby zapamiętali materiał	18.09% 119	12.92% 85	20.97% 138	18.54% 122	29.48% 194
... wierzą, że ciężka praca ucznia bardzo dużo znaczy	8.00% 52	4.92% 32	14.62% 95	21.08% 137	51.38% 334
... troszczą się tylko o dobrych uczniów	46.26% 303	16.79% 110	12.98% 85	9.62% 63	14.35% 94
... lepiej traktują uczniów, którzy mają dobre oceny, niż uczniów słabszych	45.45% 300	16.06% 106	14.70% 97	10.00% 66	13.79% 91
... uważają, że oceny są bardzo ważne	9.92% 65	9.47% 62	20.76% 136	22.75% 149	37.10% 243

... dba o to, aby uczniowie w klasie lubili się	9.19% 60	4.29% 28	12.10% 79	18.99% 124	55.44% 362
... ma zaufanie do uczniów naszej klasy	7.23% 47	7.08% 46	15.85% 103	20.92% 136	48.92% 318
... troszczy się indywidualnie o każdego ucznia w naszej klasie	11.40% 74	10.02% 65	17.87% 116	17.26% 112	43.45% 282
... pomaga nam lepiej poznawać się nawzajem	8.31% 54	8.00% 52	15.08% 98	20.00% 130	48.62% 316
... pomaga nam rozwiązywać problemy i konflikty	7.23% 47	6.15% 40	8.77% 57	19.38% 126	58.46% 380
... dodaje nam pewności siebie	9.63% 62	6.99% 45	14.60% 94	21.74% 140	47.05% 303
... okazuje nam, że zależy mu na nas	8.04% 52	9.27% 60	15.61% 101	22.10% 143	44.98% 291
... poświęca tyle czasu na rozmowy z nami ile potrzebujemy	11.28% 73	9.74% 63	16.07% 104	24.11% 156	38.79% 251
... reaguje, gdy psują się relacje między uczniami	8.37% 54	7.13% 46	14.26% 92	22.48% 145	47.75% 308

Następne pytanie dotyczy Twoich rodziców (lub dorosłych opiekunów, z którymi mieszkasz)

	Nigdy	Rzadko	Czasami	Przeważnie	Zawsze
Gdy mam zamiar wrócić do domu później niż zwykle, rodzice (opiekunowie) oczekują, że zadzwonię, by ich o tym uprzedzić	11.63% 75	7.29% 47	9.15% 59	21.09% 136	50.85% 328
Przed wyjściem z domu mówię rodzicom (opiekunom), z kim mam się spotkać	9.43% 61	7.26% 47	10.36% 67	18.86% 122	54.10% 350
Gdy wychodzę wieczorem moi rodzice (opiekunowie) wiedzą, gdzie jestem	6.22% 40	5.60% 36	7.00% 45	16.95% 109	64.23% 413
Moi rodzice (opiekunowie) wiedzą, na co wydają pieniądze	6.54% 42	8.72% 56	12.15% 78	26.48% 170	46.11% 296
Rozmawiam ze swoimi rodzicami (opiekunami) na temat moich wspólnych planów z przyjaciółmi	8.39% 54	13.20% 85	15.22% 98	20.81% 134	42.39% 273
Gdy wychodzę, rodzice (opiekunowie) pytają dokąd idę	6.07% 39	5.91% 38	7.31% 47	18.35% 118	62.36% 401

Jak rozmawia Ci się z matką i ojcem (opiekunem/opiekunką) o sprawach, które Cię naprawdę niepokoją?

	Bardzo trudno	Trudno	Łatwo	Bardzo łatwo	Nie mam/nie widuję tej osoby
z matką/opiekunką	4.15% 25	8.13% 49	28.03% 169	56.72% 342	2.99% 18
z ojcem/opiekunem	6.57% 39	15.66% 93	32.32% 192	38.89% 231	6.57% 39

Wskaż, czy taka reakcja sąsiadów, którzy mieszkają obok Ciebie mogłaby zdarzyć się w Twoim sąsiedztwie?

	Zdecydowanie TAK	Prawdopodobnie TAK	MOŻE	Prawdopodobnie NIE	Zdecydowanie NIE
Gdybym palił papierosy i sąsiad zobaczyłby to, prawdopodobnie powiedziałby o tym moim rodzicom.	56.94% 365	19.19% 123	14.82% 95	2.96% 19	6.08% 39
Gdybym palił papierosy i sąsiad zobaczyłby to, prawdopodobnie zwróciłby mi uwagę	51.56% 331	24.30% 156	16.36% 105	2.80% 18	4.98% 32
Gdybym robił coś złego i zauważyłby to sąsiad lub inny dorosły z mojego sąsiedztwa, prawdopodobnie powiedziałby o tym moim rodzicom	52.26% 335	22.46% 144	18.41% 118	3.28% 21	3.59% 23
Gdybym robił coś złego i zauważyłby to sąsiad lub inny dorosły z mojego sąsiedztwa, prawdopodobnie zwróciłby mi uwagę	53.39% 339	25.98% 165	13.86% 88	3.31% 21	3.46% 22

Gimnazjum

Tabela. Struktura badanej grupy ze względu na płeć.

		Gimnazjum w Bolechowcie	Gimnazjum w Czerwonaku	Gimnazjum w Koziegłowach	Ogółem
Kobieta	Liczebność	21	53	95	169
	%	45,7%	48,2%	43,6%	45,2%
Mężczyzna	Liczebność	25	57	123	205
	%	54,3%	51,8%	56,4%	54,8%
Ogółem	Liczebność	46	110	218	374
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela. Struktura badanej grupy ze względu na poziom klas.

Klasa		Gimnazjum w Bolechowcie	Gimnazjum w Czerwonaku	Gimnazjum w Koziegłowach	Ogółem
1	Liczebność	16	21	26	63
	%	34,8%	19,1%	11,9%	16,8%
2	Liczebność	15	45	86	146
	%	32,6%	40,9%	39,4%	39,0%
3	Liczebność	15	44	106	165
	%	32,6%	40,0%	48,6%	44,1%
Ogółem	Liczebność	46	110	218	374
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Wiktymizacja

W tabeli poniżej przedstawiono listę zdarzeń, które mogły zaistnieć się w szkole. Dla każdego z poniższych stwierdzeń zaznacz jak wiele razy zdarzyły Ci się poniższe sytuacje w szkole w ciągu OSTATNICH 30 DNI:

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Inny/a uczeń(-nnica) przezywał(-a) mnie	41.95% 159	16.36% 62	10.55% 40	3.69% 14	27.44% 104
Inny/a uczeń(-nnica) wyśmiewał(a) mnie	52.77% 200	15.04% 57	9.50% 36	5.54% 21	17.15% 65
Inny/a uczeń(-nnica) obrażał(a) mnie lub kogoś z mojej rodziny	58.58% 222	14.78% 56	5.28% 20	3.96% 15	17.41% 66
Inny/a uczeń(-nnica) uderzył(a) mnie	67.55% 256	15.83% 60	4.22% 16	1.32% 5	11.08% 42
Inny/a uczeń(-nnica) kopnął(-ęła) mnie	69.13% 262	13.72% 52	3.96% 15	1.32% 5	11.87% 45
Inny/a uczeń(-nnica) popchnął(-ęła) mnie	59.63% 226	18.21% 69	7.12% 27	2.11% 8	12.93% 49
Inny/a uczeń(-nnica) skrzywdził(a) mnie fizycznie w inny sposób	86.02% 326	5.01% 19	1.85% 7	0.79% 3	6.33% 24
Inny/a uczeń(-nnica) próbował(a) wpędzić mnie w kłopoty	70.18% 266	16.09% 61	2.37% 9	2.11% 8	9.23% 35
Inny/a uczeń(-nnica) starał(a) się, żeby moi przyjaciele zwrócili się przeciwko mnie	67.55% 256	16.62% 63	5.28% 20	2.37% 9	8.18% 31
Grupa uczniów odwracała się plecami lub zacieśniała krąg, gdy próbowałeś(-aś) się do nich przyłączyć	77.57% 294	13.46% 51	2.37% 9	0.00% 0	6.60% 25
Inny/a uczeń(-nnica) rozgłaszał(a) plotki na mój temat	62.53% 237	15.83% 60	6.86% 26	2.64% 10	12.14% 46
Inny/a uczeń(-nnica) wyzywał(a) mnie, kiedy rozmawiałem(-am) na czacie	74.41% 282	9.76% 37	5.28% 20	1.85% 7	8.71% 33
Inny/a uczeń(-nnica) wysłał(a) do mnie SMS'a, którym mi dokuczył, sprawił przykrość lub wystraszył	90.50% 343	2.90% 11	1.58% 6	0.26% 1	4.75% 18
Inny/a uczeń(-nnica) wysłał(a) mi wiadomości przez komunikator (np. Messenger), które obrażały lub ośmieszały mnie	78.89% 299	9.76% 37	2.11% 8	0.79% 3	8.44% 32
Inny/a uczeń(-nnica) komentował(a) moje wypowiedzi na forum internetowym w taki sposób, że sprawił mi przykrość/wystraszył mnie	87.60% 332	6.33% 24	1.58% 6	0.79% 3	3.69% 14

Inny/a uczeń(-nnica) żartował(-a) ze mnie, komentował(-a), to co mówię w nieprzyjemny sposób, pokazywał(-a) w moim kierunku gesty o podłożu seksualnym	72.30% 274	12.40% 47	3.96% 15	1.32% 5	10.03% 38
Inny/a uczeń(-nnica) wyzywał(a) mnie od gejów lub lesbijek	77.31% 293	10.82% 41	3.69% 14	1.58% 6	6.60% 25
Inny/a uczeń(-nnica) dotykał(a) mnie, chwycił(-a) lub przyciągał(-a) w sposób, który odebrałeś/aś jako niechciane zachowanie o podłożu seksualnym	88.39% 335	4.22% 16	1.85% 7	0.79% 3	4.75% 18
Inny uczeń(-nnica) używał(-a) siły, żeby mnie pocałować	93.14% 353	2.11% 8	1.32% 5	0.79% 3	2.64% 10
Nauczyciel/ka ośmieszał(-a) mnie	82.85% 314	10.03% 38	2.11% 8	1.32% 5	3.69% 14
Nauczyciel/ka krzyczał(-a) na mnie	55.94% 212	17.68% 67	8.97% 34	3.17% 12	14.25% 54
Nauczyciel/ka popychał(-a) mnie	92.35% 350	2.90% 11	1.85% 7	0.00% 0	2.90% 11
Nauczyciel/ka uderzył(-a) mnie	93.93% 356	2.37% 9	0.26% 1	0.26% 1	3.17% 12

Sprawstwo agresji

W tabeli poniżej przedstawiono listę zdarzeń, które mogły przydarzyć się w szkole. Dla każdego z poniższych stwierdzeń zaznacz jak wiele razy zdarzyło Ci się robić je innym w ciągu OSTATNICH 30 DNI.

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Przezywałem(-am) innego ucznia(-nicy)	48.02% 182	24.54% 93	8.44% 32	2.64% 10	16.36% 62
Wyśmiewałem(-am) się z innego ucznia(-nicy)	56.46% 214	21.37% 81	6.33% 24	2.64% 10	13.19% 50
Obraziłem(-am) innego ucznia(-nicę) lub jego/jej bliskich	70.98% 269	11.61% 44	5.54% 21	2.11% 8	9.76% 37
Uderzyłem(-am) innego ucznia(-nicę)	72.82% 276	12.14% 46	5.28% 20	1.58% 6	8.18% 31
Kopnąłem(-am) innego ucznia(-nicę)	74.41% 282	11.61% 44	4.75% 18	1.06% 4	8.18% 31
Popchnąłem(-am) innego ucznia(-nicę)	69.13% 262	12.93% 49	5.28% 20	2.11% 8	10.55% 40
Skrzywdziłem(-am) innego ucznia(-nicę) fizycznie w inny sposób	89.18% 338	4.75% 18	2.11% 8	0.26% 1	3.69% 14
Próbowałem(-am) wpędzić innego(-nicę) ucznia w kłopoty	88.13% 334	5.01% 19	1.85% 7	0.79% 3	4.22% 16
Starąłem(-am) się, żeby przyjaciele	91.82% 348	2.90% 11	1.06% 4	0.79% 3	3.43% 13

innego ucznia(-nicy) zwrócili się przeciwko niemu/niej					
Odwracałem się plecami lub zacieśniałem(-am) krąg, gdy jakiś uczeń(-nnica) próbował(a) się do nas przyłączyć	86.28% 327	7.39% 28	1.85% 7	0.26% 1	4.22% 16
Rozgłaszałem(-am) plotki na temat innego ucznia(-nicy)	82.59% 313	11.61% 44	1.85% 7	0.53% 2	3.43% 13
Wyzywałem(-am) innego ucznia(-nicę), rozmawiając na czacie	78.10% 296	11.61% 44	2.37% 9	0.79% 3	7.12% 27
Wysyłałem(-am) SMS-y, żeby dokuczyć/sprawić przykrość/wystraszyć innego ucznia	93.67% 355	2.64% 10	0.79% 3	0.26% 1	2.64% 10
Wysyłałem(-am) wiadomości przez komunikator (np. Messenger), aby innego ucznia obrazić/wystraszyć	85.49% 324	7.12% 27	1.58% 6	0.53% 2	5.28% 20
Komentowałem(-am) wypowiedzi na forum internetowym, żeby ośmieszyć/sprawić przykrość/wystraszyć innego ucznia	90.50% 343	3.96% 15	1.85% 7	0.26% 1	3.43% 13
Robiłem(-am) innemu uczniowi(uczennicy) żarty, uwagi, gesty o podłożu seksualnym	88.13% 334	5.54% 21	1.32% 5	0.26% 1	4.75% 18
Wyzywałem(-am) innego ucznia(-nicę) od gejów lub lesbijek	80.47% 305	8.71% 33	2.64% 10	0.79% 3	7.39% 28
Dotykałem(-am) innego ucznia(uczennicę), chwytalem lub przyciągałem do siebie w sposób, który mógł być odebrany jako niechciane zachowanie o podłożu seksualnym	94.46% 358	2.37% 9	1.06% 4	0.26% 1	1.85% 7
Używałem(-am) siły, żeby pocałować innego ucznia	96.31% 365	1.06% 4	0.53% 2	0.00% 0	2.11% 8
Naubliżałem(-am) nauczycielowi	92.35% 350	2.64% 10	1.32% 5	0.79% 3	2.90% 11
Groziłem(-am) nauczycielowi	95.78% 363	0.53% 2	0.79% 3	0.79% 3	2.11% 8
Zniszczyłem(-am) rzecz należącą do nauczyciela	94.72% 359	1.32% 5	1.06% 4	0.00% 0	2.90% 11
Filmowałem(-am) lub nagrywałem(-am) zajęcia mimo, że nauczyciel tego nie chciał	92.61% 351	1.58% 6	2.37% 9	0.26% 1	3.17% 12

DREŹCZENIE polega na tym, że inny uczeń lub grupa uczniów mówi lub czyni innej osobie bardzo przykre, dokuczliwe rzeczy, gdy to powtarza się często i trudno się przed tym obronić. Uważamy, że nie jest dręczeniem sytuacja, w której dwóch uczniów o podobne sile kłóci się lub bije się, a także gdy robi dowcipy w przyjacielski sposób.

	Nie zdarzyła mi się ani razu	Zdarzyła mi się jeden raz	Zdarzyła mi się dwa razy	Zdarzyła mi się trzy razy	Zdarzyła mi się cztery razy lub więcej
Jak często Ty sam byłeś(-aś) DREŹCZONY w szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	282 75,4%	36 9,6%	16 4,3%	8 2,1%	32 8,6%
Jak często Ty uczestniczyłeś(-aś) w DREŹCZENIU innego ucznia (innej uczennicy) lub uczniów szkole w ostatnich dwóch miesiącach?	289 77,3%	43 11,5%	14 3,7%	4 1,1%	24 6,4%

W jaki sposób najczęściej reagujesz gdy jesteś świadkiem, kiedy jeden uczeń(uczniowie) dokucza(ją) innemu uczniowi?

Próbuję przerwać sytuację, powstrzymuję agresora, mówię mu, żeby przestał, jeśli trzeba zajmuję się.	40.21% 152
Nic nie zrobię, przyglądam się lub odchodzę.	21.43% 81
Śmieję się, dopinguję silniejszego lub dołączam do silniejszego i zaczynam dokuczać.	7.41% 28
Nie było takich sytuacji.	30.95% 117

W jaki sposób najczęściej reagują nauczyciele gdy są świadkami agresywnego zachowania jakiegoś ucznia(-nicy) wobec innego ucznia?

Rozmawiają, próbują rozwiązać konflikt, wyjaśnić sytuację i znaleźć porozumienie.	44.97% 170
Widzą lub słyszą agresywne zachowania/wypowiedzi ale nie reagują.	10.32% 39
Mówią, że nie wolno zachowywać się agresywnie wobec kogokolwiek, że jest to zachowanie niegodne.	16.93% 64
Karzą agresora lub grożą ukaraniem za złamanie zasad obowiązujących w szkole.	15.08% 57
Nie było takich sytuacji.	12.70% 48

Odpowiedz, na ile prawdziwe dla Ciebie są poniższe zdania:

	Całkowicie nieprawdziwe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
Z własnej woli wykonuję dodatkowe zadania w szkole.	18.59% 71	21.20% 81	26.70% 102	17.80% 68	15.71% 60
Lubię nauczycieli, którzy uczą mnie w tym roku.	7.33% 28	13.61% 52	29.32% 112	31.15% 119	18.59% 71
Lubię szkołę.	23.56% 90	23.30% 89	30.37% 116	13.87% 53	8.90% 34
Zazwyczaj chętnie idę do szkoły.	25.13% 96	26.18% 100	27.23% 104	14.40% 55	7.07% 27
Lubię przedmioty, których uczę się w tym roku.	13.09% 50	22.51% 86	36.13% 138	21.20% 81	7.07% 27
Oceny szkolne są dla mnie bardzo ważne.	4.19% 16	8.90% 34	23.82% 91	31.68% 121	31.41% 120
Myślę, że jest ważne, aby dobrze radzić sobie w szkole.	4.71% 18	4.97% 19	20.16% 77	36.39% 139	33.77% 129
Nauka w szkole pomoże mi osiągnąć moje cele życiowe.	5.24% 20	12.04% 46	20.94% 80	29.84% 114	31.94% 122
Jeśli chcę osiągnąć sukces, muszę się dobrze uczyć.	6.02% 23	8.90% 34	19.63% 75	29.84% 114	35.60% 136

Poniżej znajduje się lista stwierdzeń na temat Twoich nauczycieli i Twojej szkoły. Przeczytaj uważnie każde z nich i zastanów się, w jakim stopniu są one prawdziwe lub nieprawdziwe. W mojej szkole (...)

	Całkowicie nieprawdziwe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
... uczniowie zazwyczaj traktują się z szacunkiem	14.06% 53	21.22% 80	33.42% 126	20.69% 78	10.61% 40
...uczniowie ufają sobie nawzajem	13.53% 51	28.38% 107	34.48% 130	14.85% 56	8.75% 33
... uczniowie zawierają przyjaźnie z kolegami/koleżankami z innych klas	5.31% 20	6.90% 26	17.24% 65	27.32% 103	43.24% 163
... uczniowie pomagają sobie nawzajem nawet wtedy, gdy nie są przyjaciółmi	15.65% 59	24.67% 93	30.77% 116	16.98% 64	11.94% 45
... tylko nieliczni uczniowie są nagradzani za pracę	18.30% 69	24.40% 92	24.40% 92	13.79% 52	19.10% 72
... najlepsi uczniowie cieszą się specjalnymi względami	17.77% 67	23.61% 89	20.95% 79	18.04% 68	19.63% 74
... uczniowie muszą ciężko pracować na dobrą ocenę	7.43% 28	11.41% 43	23.61% 89	25.20% 95	32.36% 122

Poniżej znajduje się lista stwierdzeń na temat Twoich nauczycieli i Twojej szkoły. Przeczytaj uważnie każde z nich i zastanów się, w jakim stopniu są one prawdziwe lub nieprawdziwe. Nauczyciele z mojej szkoły (...)

	Całkowicie nieprawdzywe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
... lubią rozmawiać z uczniami	8.00% 30	6.13% 23	26.13% 98	28.00% 105	31.73% 119
... traktują uczniów z szacunkiem	9.33% 35	6.93% 26	19.20% 72	30.40% 114	34.13% 128
... chętnie wysłuchują pomysłów uczniów i je doceniają	8.27% 31	11.20% 42	24.80% 93	28.53% 107	27.20% 102
... mają zaufanie do uczniów	9.07% 34	13.07% 49	34.67% 130	25.07% 94	18.13% 68
... troszczą się indywidualnie o każdego ucznia	14.67% 55	19.47% 73	29.87% 112	18.93% 71	17.07% 64
... myślą, że ważniejsze jest to, ile kto się uczy niż to, jakie stopnie dostaje	19.20% 72	20.53% 77	26.93% 101	17.33% 65	16.00% 60
... wierzą w to, że każdy uczeń jest w stanie się nauczyć	10.93% 41	10.40% 39	20.00% 75	23.47% 88	35.20% 132
... są przekonani, że zrozumienie zadania jest ważniejsze niż udzielenie dobrej odpowiedzi	14.93% 56	14.93% 56	29.33% 110	21.33% 80	19.47% 73
... uznają, że uczniowie mogą popełniać błędy tak długo, jak długo się uczą	19.20% 72	16.00% 60	29.33% 110	20.00% 75	15.47% 58
... chcą, żeby uczniowie zrozumieli temat, a nie żeby zapamiętali materiał	16.00% 60	18.67% 70	26.93% 101	18.93% 71	19.47% 73
... wierzą, że ciężka praca ucznia bardzo dużo znaczy	9.07% 34	9.87% 37	24.27% 91	22.93% 86	33.87% 127
... troszczą się tylko o dobrych uczniów	30.13% 113	19.20% 72	24.27% 91	11.47% 43	14.93% 56
... lepiej traktują uczniów, którzy mają dobre oceny, niż uczniów słabszych	26.93% 101	17.33% 65	21.07% 79	16.00% 60	18.67% 70
... uważają, że oceny są bardzo ważne	7.73% 29	5.87% 22	22.67% 85	25.87% 97	37.87% 142

Poniżej znajduje się lista stwierdzeń na temat Twoich nauczycieli i Twojej szkoły. Przeczytaj uważnie każde z nich i zastanów się, w jakim stopniu są one prawdziwe lub nieprawdziwe. Wychowawca(-czyni) mojej klasy (...)

	Całkowicie nieprawdziwe	W niewielkim stopniu prawdziwe	Do pewnego stopnia prawdziwe	W dużym stopniu prawdziwe	Całkowicie prawdziwe
... dba o to, aby uczniowie w klasie lubili się	9.09% 34	8.02% 30	19.79% 74	21.66% 81	41.44% 155
... ma zaufanie do uczniów naszej klasy	9.63% 36	10.96% 41	20.32% 76	24.87% 93	34.22% 128
... troszczy się indywidualnie o każdego ucznia w naszej klasie	10.96% 41	13.64% 51	22.73% 85	18.98% 71	33.69% 126
... pomaga nam lepiej poznawać się nawzajem	10.43% 39	12.30% 46	21.93% 82	21.39% 80	33.96% 127
... pomaga nam rozwiązywać problemy i konflikty	10.16% 38	8.29% 31	18.45% 69	17.91% 67	45.19% 169
... dodaje nam pewności siebie	13.37% 50	13.10% 49	19.79% 74	20.05% 75	33.69% 126
... okazuje nam, że zależy mu na nas	13.64% 51	10.70% 40	19.25% 72	19.79% 74	36.63% 137
... poświęca tyle czasu na rozmowy z nami ile potrzebujemy	13.37% 50	13.90% 52	18.72% 70	16.84% 63	37.17% 139
... reaguje, gdy psują się relacje między uczniami	14.44% 54	11.50% 43	19.25% 72	18.72% 70	36.10% 135

Następne pytanie dotyczy Twoich rodziców (lub dorosłych opiekunów, z którymi mieszkasz)

	Nigdy	Rzadko	Czasami	Przeważnie	Zawsze
Gdy mam zamiar wrócić do domu później niż zwykle, rodzice (opiekunowie) oczekują, że zadzwonię, by ich o tym uprzedzić	10.00% 37	6.76% 25	11.08% 41	25.14% 93	47.03% 174
Przed wyjściem z domu mówię rodzicom (opiekunom), z kim mam się spotkać	8.65% 32	15.14% 56	15.95% 59	28.65% 106	31.62% 117
Gdy wychodzę wieczorem moi rodzice (opiekunowie) wiedzą, gdzie jestem	6.76% 25	6.76% 25	12.16% 45	25.41% 94	48.92% 181
Moi rodzice (opiekunowie) wiedzą, na co wydaję pieniądze	10.81% 40	16.49% 61	20.81% 77	28.11% 104	23.78% 88
Rozmawiam ze swoimi rodzicami (opiekunami) na temat moich wspólnych planów z przyjaciółmi	14.86% 55	16.49% 61	20.27% 75	24.32% 90	24.05% 89
Gdy wychodzę, rodzice (opiekunowie) pytają dokąd idę	5.14% 19	5.14% 19	10.54% 39	25.41% 94	53.78% 199

Jak rozmawia Ci się z matką i ojcem (opiekunem/opiekunką) o sprawach, które Cię naprawdę niepokoją?

	Bardzo trudno	Trudno	Łatwo	Bardzo łatwo	Nie mam/nie widuję tej osoby
z matką/opiekunką	6.58% 24	15.07% 55	27.67% 101	46.85% 171	3.84% 14
z ojcem/opiekunem	14.25% 52	15.34% 56	29.59% 108	30.14% 110	10.68% 39

Opowiedz, proszę, jak często zdarzają się w Twojej rodzinie, tzn. wśród bliskich ludzi, z którymi mieszkasz, poniższe sytuacje.

	Nie zdarza się	Rzadko	Czasami	Często	Trudno powiedzieć
W naszej rodzinie kłócimy się ze sobą.	20.16% 74	34.60% 127	27.79% 102	13.90% 51	3.54% 13
Członkowie rodziny złością się na siebie nawzajem.	24.80% 91	37.87% 139	22.34% 82	12.26% 45	2.72% 10
Członkowie rodziny tracą panowanie nad sobą.	57.77% 212	23.43% 86	10.35% 38	6.27% 23	2.18% 8
Członkowie rodziny złośliwie się krytykują.	54.22% 199	24.80% 91	9.26% 34	9.81% 36	1.91% 7
Ktoś w złości uderzył kogoś innego w rodzinie (nie włączając takich zdarzeń między Tobą a rodzeństwem).	75.48% 277	10.63% 39	7.63% 28	3.81% 14	2.45% 9

Nie wliczając Twoich rodziców, czy jest w Twoim życiu osoba dorosła (z rodziny lub spoza rodziny), która wspiera Cię w różnych sytuacjach życiowych? Chodzi o kogoś, do kogo zwracałeś(-aś) się i zwracasz się o pomoc i radę, gdy tego potrzebujesz.

	TAK	NIE
	67.57% 248	32.43% 119

Proszę odpowiedz, czy osoba, którą wskazałeś w poprzednim pytaniu.....

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Zachęca Cię i dodaje Ci otuchy, kiedy tego potrzebujesz	6.48% 16	2.83% 7	7.29% 18	32.79% 81	50.61% 125
Troszczy się o Ciebie	4.05% 10	3.64% 9	8.91% 22	25.91% 64	57.49% 142
Służy pożyteczną informacją i radą, kiedy tego potrzebujesz	3.64% 9	3.64% 9	7.29% 18	30.77% 76	54.66% 135
Wysłucha Cię, gdy potrzebujesz porozmawiać o sprawach ważnych dla Ciebie	4.05% 10	3.64% 9	5.67% 14	31.98% 79	54.66% 135
Mówi rzeczy, które dodają Ci pewności siebie	4.45% 11	3.64% 9	9.72% 24	29.15% 72	53.04% 131

W jakim stopniu zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami?

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydowanie tak
Bicie się z innymi jest najlepszym sposobem na rozwiązanie problemów	53.30% 194	21.70% 79	13.74% 50	4.40% 16	6.87% 25
Uderzenie kogoś, kto dla zabawy ośmiesza mnie, jest w porządku	44.51% 162	23.08% 84	13.74% 50	9.62% 35	9.07% 33
Musisz się bić, żeby inni (koledzy/koleżanki) nie pomyśleli, że jesteś słaby	65.93% 240	16.21% 59	7.97% 29	3.57% 13	6.32% 23
Bicie się jest w porządku	59.07% 215	18.13% 66	10.71% 39	6.04% 22	6.04% 22

Wskaż, czy taka reakcja sąsiadów, którzy mieszkają obok Ciebie mogłaby zdarzyć się w Twoim sąsiedztwie?

	Zdecydowanie TAK	Prawdopodobnie TAK	MOŻE	Prawdopodobnie NIE	Zdecydowanie NIE
Gdybym upił się i zobaczyłby to sąsiad, to prawdopodobnie powiedziałby o tym moim rodzicom.	36.19% 131	24.59% 89	26.24% 95	7.18% 26	5.80% 21
Gdybym upił się i zobaczyłby to sąsiad, to prawdopodobnie następnego dnia zwróciłby mi uwagę	24.31% 88	29.28% 106	29.83% 108	8.29% 30	8.29% 30
Gdybym palił papierosy i sąsiad zobaczyłby to, prawdopodobnie powiedziałby o tym moim rodzicom.	34.25% 124	24.03% 87	25.69% 93	8.56% 31	7.46% 27
Gdybym palił papierosy i sąsiad zobaczyłby to, prawdopodobnie zwróciłby mi uwagę	26.24% 95	24.86% 90	29.28% 106	10.22% 37	9.39% 34
Gdybym robił coś złego i zauważyłby to sąsiad lub inny dorosły z mojego sąsiedztwa, prawdopodobnie powiedziałby o tym moim rodzicom	33.43% 121	26.52% 96	25.97% 94	7.73% 28	6.35% 23
Gdybym robił coś złego i zauważyłby to sąsiad lub inny dorosły z mojego sąsiedztwa, prawdopodobnie zwróciłby mi uwagę	25.41% 92	30.94% 112	30.66% 111	4.42% 16	8.56% 31